

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Методичні вказівки
до виконання розрахунково-графічної й організації самостійної робіт
з дисципліни

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

*(для студентів 3 курсу денної та 4 курсу заочної форм навчання
за напрямом підготовки 6.020107 – «Туризм»,
6.140101 – «Готельно-ресторанна справа»)*

Харків – ХНАМГ – 2012

Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної й організації самостійної робіт з дисципліни «Бізнес-планування» (для студентів 3 курсу денної та 4 курсу заочної форм навчання за напрямом підготовки 6.020107 – «Туризм», 6.140101 – «Готельно-ресторанна справа») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: І. О. Самойленко. – Х.: ХНАМГ, 2012 – 31 с.

Укладач   І. О. Самойленко

Рецензент: проф., к.е.н. Є. М. Кайлюк

Рекомендовано кафедрою менеджменту і маркетингу в міському господарстві, протокол засідання № 3 від 26.09.2012 р.

ПЕРЕДУМОВА

1. Самостійна робота студентів з дисципліни «Бізнес-планування» організується відповідно до навчального плану за фахом «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» і включає в себе:

- а) виконання практичних завдань;
- б) самостійну роботу студентів в аудиторіях під керівництвом викладача;
- в) самостійну роботу студентів з літературою, індивідуальним завданням викладача за власним планом.

2. Основне завдання самостійної роботи з дисципліни – закріплення знань, отриманих студентом у процесі конспектування лекцій викладача й вивчення літератури.

Студенти повинні уміти:

- правильно вибрати найприйнятнішу організаційно-правову форму підприємницької діяльності у сфері туризму;
- обґрунтувати вибір підприємницької ідеї;
- сформувати засновницькі документи організації;
- скласти бізнес-план до вибраної ідеї;
- працювати з нормативними актами, що стосуються цієї сфери.

3. По кожній темі дисципліни (див. робочу програму) передбачено виконання практичних завдань, рішення 4–5 задач, проведення викладачем опитування з теоретичної частини прочитаних ним лекцій і законспектованої самостійно студентами однієї з тем дисципліни (Завдання 27).

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розрахунково-графічна робота містить наступні розділи:

Титульний аркуш.

Завдання.

Зміст.

1. Короткий опис можливостей підприємства (Резюме).
2. Характеристика підприємства.
3. Характеристика конкурентного середовища і конкурентні переваги.
4. План маркетингової діяльності. План реалізації.
5. План виробничої діяльності підприємства.
6. План потреб в матеріалах.
7. План прямих витрат на оплату праці.
8. План загальновиробничих витрат.
9. План загальногосподарських витрат.
10. План комерційних витрат.
11. План прибутків і збитків.
12. Аналіз потенційних ризиків.

Висновки.

Варіант завдання визначають за останньою цифрою номера студента в групі. РГР оформляють у вигляді записки на стандартних аркушах з дотриманням вимог, що стосуються виконання текстових документів.

2. ЗМІСТ РОЗДІЛІВ РГР

2.1 Резюме. Характеристика підприємства і продукції (послуг), Характеристика конкурентного середовища і конкурентні переваги.

Перші три розділи бізнес-плану розробляють після вибору сфери діяльності. Зміст розділів визначається переліком питань, представлених у конспекті лекцій з дисципліни «Бізнес-планування». Розділ резюме оформляють після розрахунку плану прибутку. Як підприємства конкурентів можна взяти реальні й і змодельовані.

2.2 План реалізації

У плані реалізації вказують прогноз збуту по видах продукції в натуральному і вартісному виразі. Цей план є прогнозом майбутніх доходів і основою для всієї решти планів: зрештою витрати залежать від обсягу випуску, а обсяг випуску встановлюють на основі обсягу реалізації.

Прогноз кількості реалізованої продукції кожного виду, а також цін на них розробляють у відділі маркетингу підприємства. Обсяг реалізації залежить як від попиту на продукцію, так і від виробничої потужності підприємства. Оскільки провезення реалізації завжди містить в собі деякий елемент невизначеності, корисно вказати максимально можливе, мінімально можливе і найвірогідніше значення.

Зразковий вид плану реалізації:

Таблиця 1 – План реалізації

Найменування продукції	Обсяг реалізації продукції, Q, шт.	Ціна без ПДВ, Ц, грн.	Виручка без ПДВ, грн.	ПДВ, грн.	Виручка з ПДВ, грн.
А	1650	200	330000	66000	396000
Б	1950	225	438750	87750	526500
В	1785	155	276675	55335	332010
Г	2050	173	354650	70930	425580
Разом			1400075	280015	1680090

Виручку без ПДВ визначають як добуток *кількості* на *ціну без ПДВ*. ПДВ складає 20 % від виручки без ПДВ.

Далі по тексту жирним шрифтом виділені дані, які беруть із завдання за варіантами, а курсивом те, що приймається таким, як у даних методичних вказівках.

2.3 План виробництва

Перехідні запаси включають запаси готової і незавершеної продукції. Запаси необхідні підприємству для безперебійного функціонування. Необхідні перехідні запаси можна визначити на основі плану реалізації і інформації про швидкість оборотності кожного з цих видів оборотних активів підприємства.

Необхідний запас готової продукції розраховують за формулою:

$$ГПк_i = РП_i \times t_i / T,$$

де $ГПк_i$ — запас готової продукції і-го виду на кінець періоду;

$РП_i$ — обсяг реалізації і-го виду продукції в майбутньому періоді

t_i — середній термін зберігання готової продукції і-го виду на складі (в днях);

T — тривалість майбутнього періоду (в днях, 30 днів).

Наприклад, для продукції А (див. табл. 2) запас готової продукції на кінець періоду дорівнює $1650 \times 2 / 30 = 110$ шт.

Таблиця 2 – Виробнича програма і план перехідних запасів готової продукції

Найменування продукції	Обсяг реалізації продукції, Q	Термін зберігання запасів на складі, дн.	Запас готової продукції, шт.		Товарна продукція (ТП) шт.
			на кінець періоду (ГП)	на початок періоду	
А	1650	2	110	35	1725
Б	1950	3	195	100	2045
В	1785	1	60	150	1695
Г	2050	1	69	250	1869

Примітка: курсивом виділені загальні для всіх варіантів дані

Запас готової продукції залежить від t_i – середнього терміну зберігання готової продукції. Але слід орієнтуватися не стільки на ту ситуацію, яка склалася на підприємстві до даного часу, скільки на оптимальний час зберігання запасів на складі.

У плані виробництва визначають кількість продукції, яка передбачають виготовити виходячи з наміченого обсягу продажів і потреб в запасах готової продукції. Виробничий план складається по видах продукції на основі співвідношення:

$$ТП_i = РП_i + ГПк_i - ГПн_i$$

де $ТП_i$ – обсяг товарної продукції, який повинен бути вироблений в планованому періоді;

$РП_i$ – передбачуваний обсяг реалізації продукції;

$ГПн_i$ – запаси готової продукції на початок періоду.

Наприклад, для продукції А (див. табл. 2) обсяг товарної продукції дорівнює $1650 + 110 - 35 = 1725$ шт.

Таблиця 3 – Виробнича програма і план перехідних запасів незавершеного виробництва

Найменування продукції	Товарна продукція, (ТП), шт.	Тривалість виробничого циклу, t_i , дн.	Коефіцієнт готовності	Запас незавершеного виробництва, шт.		Валова продукція (ВП _i) шт.
				на кінець періоду (НЗПк _i)	на початок періоду	
А	1725	2	0,5	58	120	1663
Б	2045	2	0,5	69	50	2064
В	1695	1	0,5	29	65	1659
Г	1869	1	0,5	32	75	1826

Але для забезпечення безперервності виробничого процесу підприємству необхідний деякий запас незавершеної продукції. Запаси її розраховують аналогічно запасам готової продукції, за тим винятком, що замість терміну зберігання враховують тривалість виробничого циклу:

$$НЗПк_i = ТП_i \times t_i \times K_z / T,$$

де $НЗПк_i$ — запас незавершеної продукції i -го вигляду на кінець періоду;

$ТП_i$ — обсяг випуску i -го виду продукції за майбутній період;

t_i — тривалість виробничого циклу (в днях);

K_z — коефіцієнт готовності незавершеного виробництва (звичайно приймають рівним 50%). Наприклад, для продукції А (див. табл. 3) запас незавершеної продукції на кінець періоду дорівнює $1725 \times 2 \times 0,5 / 30 = 58$ шт.

Отже обсяг випуску валової продукції (ВП) i -го виду рівний обсягу випуску товарної продукції, скоректованому на зміну запасів незавершеного виробництва:

$$ВП_i = ТП_i + НЗПк_i - НЗПн_i$$

Наприклад, для продукції А (див. табл. 3) обсяг випуску валової продукції дорівнює $1725 + 58 - 120 = 1663$ шт.

2.4 План потреб в матеріалах

План потреб в матеріалах складають в натуральному і вартісному вираженні. Його мета — визначення кількості матеріалів, необхідних для виробництва запланованого обсягу продукції і кількості матеріалів, які необхідно закупити протягом планованого періоду.

Заздалегідь розраховують витрату матеріалів за видами продукції.

Таблиця 4 – План потреб в матеріалах

Матеріал	Продукція А		Продукція Б		Продукція В		Продукція Г		Разом потреба на витрату
	на 1 шт.	на обсяг	на 1 шт.	на обсяг	на 1 шт.	на обсяг	на 1 шт.	на обсяг	
Х	7	11641	8	16512	5	8295	6	10956	47404
У	0,2	332,6	0,2	412,8	0,15	248,85	0,15	273,9	1268,15
З	0,15	249,45	0,15	309,6	0,1	165,9	0,1	182,6	907,55

Переважно витрати на матеріали є змінними, а тому потребу в матеріалах в натуральному вираженні можна розрахувати за наступною формулою:

$$M = H \times Q + M_k,$$

де H — норма витрати на одиницю продукції;

Q — обсяг виробництва;

M_k — запас матеріалів на кінець періоду.

Запас матеріалу на кінець періоду складає 23 % від потреби на витрату.

Наприклад, для продукції А (див. табл. 4) обсяг потрібного матеріалу Х дорівнює $7 \times 1663 = 11641$ кг; обсяг потрібного матеріалу Y дорівнює $0,2 \times 1663 = 332,6$ кг; обсяг потрібного матеріалу Z дорівнює $0,15 \times 1663 = 249,45$ кг.

Потреба в матеріалі разом (див. табл. 5) визначається як сума потреби на витрату ($H \times Q$) й величини страхового запасу (M_k) на кінець періоду (23%): наприклад, для матеріалу Х: $H \times Q = 11641 + 16512 + 8295 + 10956 = 47404,007$; $M_k = 0,23 \times 47404,007 = 10902,92$ кг; $M = 47404,007 + 10902,92 = 58306,92$ кг.

Обсяг закупівель рівний різниці між потребою в матеріалах і запасом, що є на підприємстві до початку планового періоду:

$$З = M - M_n.$$

Наприклад, обсяг потрібного матеріалу Х дорівнює: $З = 58306,92 - 850 = 57456,92$ кг.

$$З = З \times Ц,$$

де $З$ — обсяг закупівель (в натуральному вираженні);

$Ц$ — ціна.

Вартість закупівель $57456,92 \times 16 = 919310,72$ грн.

Таблиця 5 – План закупівель

Матеріал	Потреба на витрату, кг ($H \times Q$)	Запас матеріалу на кінець періоду, кг 23 % (M_k)	Разом потреба в матеріалі, кг (M)	Запас матеріалу на початок періоду, кг (M_n)	Обсяг закупівель, кг ($З$)	Ціна за 1 кг, грн. ($Ц$)	Вартість закупівель, тис. грн.
X	47404,00	10902,92	58306,92	850	57456,92	16	919310,72
Y	1268,15	291,67	1559,82	120	1439,82	12	17277,89
Z	907,55	208,74	1116,29	200	916,29	10	9162,865
Разом							945751,48

Виходячи із стандартного розміру партії, періодичності закупівель і середнього терміну оплати, складають графік оплати кредиторської заборгованості перед постачальниками матеріалів (це важливо для прогнозування грошових потоків і складання фінансового плану).

2.5 План прямих витрат на оплату праці

План прямих витрат на оплату праці складають на базі виробничої програми.

Для визначення планових витрат на оплату праці очікуваний обсяг виробництва кожного виду продукції помножують на трудомісткість одиниці

продукції, а потім одержану трудомісткість випуску помножують на вартість 1 люд.-год. (тобто середню годинну тарифну ставку). Витрати на оплату праці також розраховують по центрах витрат (видах робіт, ділянках), а потім зводять в єдину форму. Важливо, щоб при цьому збереглося розділення на постійні й змінні витрати.

Прямі витрати на оплату праці на 1 шт. дорівнюють добутку працемісткості одиниці продукції і середньої годинної тарифної ставки. Наприклад, для продукції А (див. табл. 6) прямі витрати на оплату праці на одиницю дорівнюють $4 \times 5,2 = 20,8$ грн., а на валовий обсяг $20,8 \times 1663 = 34590,4$ грн. і на обсяг реалізації $20,8 \times 1650 = 34320$ грн.

Таблиця 6 – План прямих витрат на оплату праці

Найменування продукції	Працемісткість одиниці продукції, год.	Середня годинна тарифна ставка, грн.	Прямі витрати на оплату праці на 1 шт., грн.	Валова продукція, шт.	Реалізована продукція, шт.	Прямі витрати на оплату праці, грн.	
						на валову продукцію	на реалізовану продукцію
1	2	3	4	5	6	7	8
А	4	10	40	1663	1650	66520	66000
Б	5	10	50	2064	1950	103200	97500
В	2,5	10	25	1659	1785	41475	44625
Г	3	10	30	1826	2050	54780	61500
Разом						265975	269625

2.6 План загальновиробничих витрат

Загальновиробничі витрати включають цехові витрати й витрати на зміст і експлуатацію устаткування. Ці витрати можуть бути змінними й постійними.

Відрахування на соціальні заходи визначають за діючою ставкою на момент виконання роботи (у прикладі це 36,2%, а саме: 33,2% – відрахування у пенсійний фонд, 1,6% – у фонд боротьби з безробіттям, 1,4% – у фонд соціального захисту і 0,2% – у фонд страхування від нещасних випадків) від заробітної плати. Так, у табл. 7 відрахування від заробітної платні допоміжних робітників склали $0,362 \times 32500 = 11765$ грн., а від заробітної плати контролерів, майстрів, начальників цехів – $0,362 \times 2650 = 959,3$ грн.

Таблиця 7 – План загальновиробничих витрат

Стаття витрат	Сума
Змінні витрати – всього, у тому числі	96527
Допоміжні матеріали	2650
Заробітна плата допоміжних робітників	32500
Відрахування (36,2 %)	11765
Преміальна фонд	5500
Рухова електроенергія	15542
Витрати на утримання і експлуатацію устаткування	28570
Постійні витрати – всього, у тому числі	20259,3
Амортизація	14500
Заробітна плата контролерів, майстрів, начальників цехів	2650
Відрахування (36,2 %)	959,3
Електроенергія на освітлення	1350
Ремонт, техобслуговування	800
Разом	116786,3

2.7 План загальногосподарських витрат

План загальногосподарських (адміністративних) витрат складають за тим же принципом, що і план загальновиробничих витрат.

Таблиця 8 – План загальногосподарських витрат

Стаття витрат	Сума, грн.
Амортизація	8100
Фонд оплати праці інших працівників	5200
Відрахування (36,2 %)	1882,4
Представницькі витрати	500
Енерговитрати, комерційні послуги	1650
Послуги сторонніх організацій	1450
Податки у складі собівартості	13215
Інші	85
Разом	32547,4

2.8 План комерційних витрат

У план комерційних витрат (див. табл. 9) включають витрати поточного характеру, пов'язані з реалізацією продукції, маркетинговою діяльністю (дослідження ринку, заходи щодо стимулювання збуту, реклама, висновки договорів із споживачами і т.п.). Ці витрати необхідно підрозділити на постійні й змінні.

Таблиця 9 – План комерційних витрат

Стаття витрат	Продукція А		Продукція Б		Продукція В		Продукція Г		Разом
	на од.	на обсяг	на од.	на обсяг	на од.	на обсяг	на од.	на обсяг	
Змінні витрати									
Транспортування	2,5	4125	2,6	5070	2,2	3927	1,9	3895	17017
Упаковка	3,2	5280	3,3	6435	3	5355	3	6150	23220
Комісійні (5% від вартості (від ціни))	10	16500	11,25	21937,5	7,75	13833,75	8,65	17732,5	70003,75
Разом змінні	15,7	25905	17,15	33442,5	12,95	23115,75	13,55	27777,5	110240,75
Постійні витрати									
Реклама і стимулювання збуту									25500
Фонд оплати праці відділу маркетингу і збуту									2560
Відрахування (36,2%)									926,72
Послуги сторонніх організацій і інші витрати									1850
Разом постійні витрати									30836,72
Разом комерційні витрати									141077,47

Наприклад, витрати на комісійні є змінними, витрати на рекламу є постійними. Наприклад, для продукції А (див. табл. 9) витрати на транспортування дорівнюють $2,5 \times 1650 = 4125$ грн., витрати на упаковку дорівнюють $3,2 \times 1650 = 5280$ грн., комісійні витрати – $10 \times 1650 = 16500$ грн. Комісійні – це 5% від вартості, а на одиницю – від ціни, тобто для продукції А вона складає $0,05 \times 200 = 10$ грн.

2.9 План прибутків і збитків

План прибутків і збитків (див. табл. 10) є прогнозом звіту про прибутки й збитки, він акумулює в собі інформацію з усіх інших планів: відомості про виручку, змінних і постійних витратах, а отже дозволяє проаналізувати, який прибуток підприємство одержить в планованому періоді.

На підставі плану прибутків і збитків проводять аналіз і роблять висновки про оптимальність представленої системи планів і необхідності коректувань.

Виручка, наприклад, для продукції А (див. табл. 10) складає $200 + 40 = 240$ грн. на одиницю і $330000 + 66000 = 396000$ грн. ПДВ – 20% від виручки без ПДВ. Виручка без ПДВ – це виручка з табл. 1, а на одиницю – це ціна одиниці.

Матеріали на одиницю визначають як суму добутків норми матеріалів та їх ціни. Наприклад, для продукції А (див. табл. 10) норма матеріалу Х складає 7 кг, ціна – 16 грн/кг.; норма матеріалу Y складає 0,2 кг, ціна – 12 грн/кг.; норма матеріалу Z складає 0,15 кг, ціна – 10 грн/кг. Тоді вартість матеріалів на продукцію А складає: $7 \times 16 + 0,2 \times 12 + 0,15 \times 10 = 115,9$ грн.

Прямі витрати на оплату праці з табл. 6. Змінні комерційні витрати беруть з табл. 9.

Маржинальний прибуток визначають як різницю між виручкою без ПДВ (або ціною) і загальними змінними витратами: $2000 - 186,08 = 13,92$ грн. або $330000 - 307032 = 22968$ грн.

Таблиця 10 – План прибутку

Показники	Продукція А		Продукція Б		Продукція В		Продукція Г		Всього, грн	У % до виручки
	на 1 шт., грн	на обсяг, грн	на 1 шт., грн	на обсяг, грн	на 1шт., грн	на обсяг, грн	на 1 шт., грн	на обсяг, грн		
Виручка	240	396000	270	526500	186	332010	207,6	425580	1680090	120%
ПДВ	40	66000	45	87750	31	55335	34,6	70930	280015	20
Виручка без ПДВ	200	330000	225	438750	155	276675	173	354650	1400075	100
Змінні витрати										
Матеріали	115,9	191235	131,9	257205	82,8	147798	98,8	202540	798778	57,05%
Прямі витрати на оплату праці	40	66000	50	97500	25	44625	30	61500	269625	19,26%
Відрахування на соцпотреби (36,2%)	14,48	23892	18,1	35295	9,05	16154,25	10,86	22263	97604,25	6,97%
Змінні комерційні витрати	15,7	25905	17,15	33442,5	12,95	23115,75	13,55	27777,5	110240,75	7,87%
Разом змінні витрати	186,08	307032	217,15	423442,5	129,8	231693	153,21	314080,5	1276248	91,16%
Маржинальний прибуток	13,92	22968	7,85	15307,5	25,2	44982	19,79	40569,5	123827	8,84%
Постійні витрати										0,00%
Енерговитрати	*	*	*	*	*	*	*	*	1350	0,10%
Фонд оплати праці	*	*	*	*	*	*	*	*	2650	0,19%
Відрахування (36,2%)	*	*	*	*	*	*	*	*	959,3	0,07%
Ремонт, техобслуговування	*	*	*	*	*	*	*	*	800	0,06%
Амортизація	*	*	*	*	*	*	*	*	14500	1,04%
Постійні комерційні витрати	*	*	*	*	*	*	*	*	30836,72	2,20%
Адміністративні (общхоз)	*	*	*	*	*	*	*	*	32547,4	2,29%
Разом постійні витрати	*	*	*	*	*	*	*	*	83643,42	5,94%
Разом витрати	*	*	*	*	*	*	*	*	1359891,42	97,10%
Прибуток	*	*	*	*	*	*	*	*	40183,58	2,90%

2.10 Аналіз потенційних ризиків

Середньоквадратичне відхилення є найбільш поширеним показником оцінки рівня інвестиційних ризиків. Розрахунок цього показника дозволяє врахувати коливання очікуваних прибутків від різних інвестицій.

Методологічною базою аналізу і ризику інвестиційних проектів є розгляд вихідних даних як очікуваних значень певних випадкових величин з відомими законами імовірнісного розподілу. Наприклад, прибутковість інвестиційного проекту може характеризуватися наведеним нижче законом розподілу:

Таблиця 11 – Розподіл доходу проекту за ймовірністю одержання

Ймовірність одержання прибутку (P)		Рівень очікуваного прибутку (X) (умовн. од.)	
P_1	0,2	X_1	200
P_2	0,5	X_2	800
P_3	0,3	X_3	1000

Випадкова величина, що набуває певних окремих значень, називається дискретною. Табл. 11 є прикладом закону розподілу дискретної випадкової величини.

Закон розподілу характеризується кількома показниками, зокрема математичним очікуванням, дисперсією, середньоквадратичним відхиленням, коефіцієнтом варіації.

Математичним очікуванням, або середнім очікуваним значенням випадкової величини X , називається число, яке дорівнює сумі добутків усіх можливих значень величини (x) на відповідні ймовірності (P_i) їхнього виникнення:

$$M(x) = X_1P_1 + X_2P_2 + \dots + X_nP_n,$$

де $M(x)$ — математичне очікування (очікувана доходність);

$X_1; X_2; X_n$ — рівень очікуваного прибутку (X);

n — кількість станів;

$P_1; P_2; P_n$ — ймовірність одержання прибутку (P).

Але математичне очікування ще не є повною характеристикою випадкової величини. Для більш повної її характеристики треба ще числові характеристики.

Для характеристик ризику як міри невизначеності використовують такі показники:

1) дисперсія ($D(x)$)

$$D(x) = p[x - M(x)]^2;$$

2) середньоквадратичне відхилення ($\sigma(x)$):

$$\sigma(x) = \sqrt{D(x)}.$$

Чим більше квадратичне відхилення, тим більший інвестицій ризик у проект.

3) коефіцієнт варіації ($Var(x)$):

$$V_{ar} = \frac{\sigma(x)}{M(x)} \times 100\%.$$

Коефіцієнт варіації є відносною величиною, абсолютні значення показників не впливають на його значення. Коефіцієнт варіації змінюється у межах від 0 до 100%. Чим більший коефіцієнт, тим більша мінливість ознаки. Коефіцієнт варіації показує частку ризику на одиницю очікуваної доходності.

Наприклад, для інвестиційного проекту, закон розподілу якого подано в табл. 11, ці характеристики становлять:

1) середнє очікуване значення прибутку

$$M(x) = 200 \cdot 0,2 + 800 \cdot 0,5 + 1000 \cdot 0,3 = 740;$$

2) дисперсія

$$D(x) = 0,2 (200 - 740)^2 + 0,5 (800 - 740)^2 + 0,3 (1000 - 740)^2 = 80\,400;$$

3) середньоквадратичне відхилення

$$\sigma(x) = \sqrt{80400} = 283,55;$$

4) коефіцієнт варіації

$$Var(x) = (283,55 / 740) \times 100\% = 38,32\%.$$

У роботі слід прийняти що X_3 величині розрахованого у табл. 10 прибутку, X_1 – 20% від прибутку, а X_2 – 80%. Ймовірність одержання прибутку беруть за індивідуальним варіантом або з табл. 11.

Завдання за варіантами

Найменування	Приклад	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Ціна без ПДВ, грн.											
А	200	175	170	165	165	160	155	160	170	160	150
Б	225	200	190	190	185	185	185	190	195	175	180
В	155	130	125	120	120	125	115	120	125	115	110
Г	173	150	155	160	150	155	145	160	170	150	145
2. Об'єм, шт.											
А	1650	1800	1950	2205	2105	1900	2100	1560	1455	1655	1700
Б	1950	2400	2540	2300	2250	2350	2800	2785	1850	1750	1800
В	1785	2100	2300	2700	2850	3125	2950	2358	2520	2950	3200
Г	2050	1950	2200	2550	2750	2850	2650	2458	2350	2450	2500
3. Транспортування											
А	2,5	5,5	2,2	1,8	2,5	2,9	2,5	1,5	1,8	1,4	1,5
Б	2,6	5	2,5	1,9	2,6	3,2	2,7	1,6	1,6	1,5	0,8
В	2,2	4,5	2,1	1,7	2,8	3,1	2,3	1,4	1,4	1,2	0,7
Г	1,9	3,5	1,8	1,6	2,6	2,7	2,2	1,2	1,3	1,1	0,7
4. Упаковка											
А	3,2	5,5	4,5	5,2	4,3	4,5	3,5	3,2	3,5	2,8	3,5
Би	3,3	5,9	4,6	5	4,4	5,5	4,5	4,5	5,5	4,5	5
В	3	6	4,2	4,5	4,1	4	3,7	3,2	4,5	3,5	2,5
Г	3	5	3,8	4,2	4	3,7	3,5	3	4	3	3
5. Ціна за 1 кг, грн.											
Х	16	17	16,5	16	15,5	16	15	14	15,5	14,5	14
У	12	13	15,5	15	14,5	14	13	13	14	13,5	15
З	10	12	14	14	13,5	14,5	14	17	19	18	20
Реклама і стимулювання збуту	25500	45800	35500	45800	65500	55000	48500	45000	45000	35500	30000
ФОТ відділу маркетингу і збуту	2560	3560	2750	3120	2905	2785	2650	2550	2550	1900	2000
Послуги сторонніх організацій і .	1850	2890	2580	3520	2800	2580	2650	3950	3950	2550	2900
Допоміжні матеріали	2650	2550	1685	1385	1785	1685	1500	16050	16550	14700	15000
Зарплата допоміжних робітників	32500	35600	28500	32550	33250	31520	29550	35550	36050	34550	36500
Амортизація виробничих приміщень	14500	14500	15520	12500	13280	14580	13520	14540	13550	11050	12500
Заробітна платня контролерів.	2650	2950	2850	2650	2500	2750	2650	2750	2650	2350	2400
Електроенергія на освітлення	1350	1250	875	1350	1090	890	650	1150	1250	958	1258
Ремонт, техобслуговування	800	750	850	1250	750	950	1205	1355	1650	1530	1650
Податки у складі собівартості	13215	15660	16282	16016,5	15271,5	14775	16870	15575	12162	11421	11050
Фонд оплати праці інших працівників											
	5200	6950	4850	4580	4320	4580	5210	4505	4650	4400	4500

Завдання за варіантами

Найменування	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1. Ціна без ПДВ, грн.										
А	230	205	200	200	205	190	195	230	220	210
Б	235	235	230	230	235	240	225	255	235	240
В	165	160	155	155	160	150	155	185	175	170
Г	185	190	195	185	190	180	195	230	210	205
2. Об'єм, шт.	0									
А	2800	2785	1850	2560	2100	2300	2700	2950	2358	2520
Б	2950	2358	2520	2350	1950	2200	2550	1890	2950	2055
В	1800	1950	1950	2205	2105	2785	1850	1750	1585	2455
Г	2850	3125	2540	2300	2250	2358	2520	2950	1985	2655
3. Транспортування	0									
А	2,3	2,4	2,5	2,1	2	2,3	2,5	2,3	2,2	2,1
Б	1,9	1,8	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,5	1,8	2,9
В	2,2	1,8	2,5	2,9	1,6	1,6	1,9	1,8	2,7	2,8
Г	2,5	1,9	2,6	3,2	2,5	2,4	2,6	2,8	2,7	2,9
4. Упаковка	0									
А	5,7	4,7	5,4	4,5	4,7	3,7	3,4	3,7	3	3,7
Би	6,1	4,8	5,2	4,6	5,7	4,7	4,7	5,7	4,7	5,2
В	6,2	4,4	4,7	4,3	4,2	3,9	3,4	4,7	3,7	2,7
Г	5,2	4	4,4	4,2	3,9	3,7	3,2	4,2	3,2	3,2
5. Ціна за 1 кг, грн.	0									
Х	18	17,5	17	16,5	17	16	15	16,5	15,5	15
У	14	16,5	16	15,5	15	14	14	15	14,5	16
З	13	15	15	14,5	15,5	15	18	20	19	21
Реклама і стимулювання збуту	45850	35550	45850	65550	55050	48550	45050	45050	35550	30050
ФОТ відділу маркетингу і збуту	3595	2785	3155	2940	2820	2685	2585	2585	1935	2035
Послуги сторонніх організацій і .	7910	3600	6540	7820	5600	6670	6970	4970	4570	5920
Допоміжні матеріали	2610	1745	1445	1845	1745	1560	1665	16610	1460	1560
Зарплата допоміжних робітників	35670	28570	32620	33320	31590	29620	35620	36120	34620	36570
Амортизація виробничих приміщень	14505	15525	12505	13285	14585	13525	14545	13555	11055	12505
Заробітна платня контролерів.	2970	2870	2670	2520	2770	2670	2770	2670	2370	2420
Електроенергія на освітлення	1280	1205	1380	1120	1920	1680	1180	1280	1988	1788
Ремонт, техобслуговування	1790	1890	1290	1790	1990	1245	1395	1690	1570	1690
Податки у складі собівартості	15670	16292	16026,5	15281,5	14785	16880	15585	12172	11431	11060
Фонд оплати праці інших працівників	5500	9905	8635	11375	9635	10265	9560	10705	9455	10555

Завдання за варіантами

Найменування	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1. Ціна без ПДВ, грн.										
А	230	205	200	200	205	190	195	230	220	210
Б	235	235	230	230	235	240	225	255	235	240
В	165	160	155	155	160	150	155	185	175	170
Г	185	190	195	185	190	180	195	230	210	205
2. Об'єм, шт.	0									
А	2800	2785	1850	2560	2100	2300	2700	2950	2358	2520
Б	2950	2358	2520	2350	1950	2200	2550	1890	2950	2055
В	1800	1950	1950	2205	2105	2785	1850	1750	1585	2455
Г	2850	3125	2540	2300	2250	2358	2520	2950	1985	2655
3. Транспортування	0									
А	2,3	2,4	2,5	2,1	2	2,3	2,5	2,3	2,2	2,1
Б	1,9	1,8	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,5	1,8	2,9
В	2,2	1,8	2,5	2,9	1,6	1,6	19	1,8	2,7	2,8
Г	2,5	1,9	2,6	3,2	2,5	2,4	2,6	2,8	2,7	2,9
4. Упаковка	0									
А	5,7	4,7	5,4	4,5	4,7	3,7	3,4	3,7	3	3,7
Би	6,1	4,8	5,2	4,6	5,7	4,7	4,7	5,7	4,7	5,2
В	6,2	4,4	4,7	4,3	4,2	3,9	3,4	4,7	3,7	2,7
Г	5,2	4	4,4	4,2	3,9	3,7	3,2	4,2	3,2	3,2
5. Ціна за 1 кг, грн.	0									
Х	18	17,5	17	16,5	17	16	15	16,5	15,5	15
У	14	16,5	16	15,5	15	14	14	15	14,5	16
З	13	15	15	14,5	15,5	15	18	20	19	21
Реклама і стимулювання збуту	45850	35550	45850	65550	55050	48550	45050	45050	35550	30050
ФОТ відділу маркетингу і збуту	3595	2785	3155	2940	2820	2685	2585	2585	1935	2035
Послуги сторонніх організацій і .	7910	3600	6540	7820	5600	6670	6970	4970	4570	5920
Допоміжні матеріали	2610	1745	1445	1845	1745	1560	1665	16610	1460	1560
Зарплата допоміжних робітників	35670	28570	32620	33320	31590	29620	35620	36120	34620	36570
Амортизація виробничих приміщень	14505	15525	12505	13285	14585	13525	14545	13555	11055	12505
Заробітна платня контролерів.	2970	2870	2670	2520	2770	2670	2770	2670	2370	2420
Електроенергія на освітлення	1280	1205	1380	1120	1920	1680	1180	1280	1988	1788
Ремонт, техобслуговування	1790	1890	1290	1790	1990	1245	1395	1690	1570	1690
Податки у складі собівартості	15670	16292	16026,5	15281,5	14785	16880	15585	12172	11431	11060
Фонд оплати праці інших працівників	5500	9905	8635	11375	9635	10265	9560	10705	9455	10555

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ

Завдання 1

Здійснити розрахунок надходжень грошових коштів до компанії за ситуацією надання дисконту за оплату до встановленого терміну. Надати відповідь: варто лі змінювати кредитну політику?

Вихідні дані:

- ціна продукції – 12 грн;
- обсяг продажу на рік – 72 000 один.;
- змінні витрати на од. продукції – 7 грн;
- загальний обсяг постійних витрат на рік – 144 000 грн;
- безнадійні борги – 1 % від обсягу продажів у вартісному виразі;
- період погашення Дт заборгованості – 30 днів.

Фінансовий менеджер запропонував використовувати систему 3/15 net 30. Аналіз показав: якщо погодитись на ці умови, то:

- обсяг продажів складе 75 600 один. на рік;
- безнадійні борги – 0,5% від об'єму продажів у вартісному виразі;
- рентабельність капіталу – 12 % річ;
- 70 % продукції буде продано з дисконтом.

Завдання 2

Підприємство може використати два варіанти вкладення капіталу. За першим з 200 випадків було отримано прибуток: 200 000 грн. – у 70 випадках, 300 000 грн. – у 80 випадках, 400 000 грн. – у 50 випадках.

За другим варіантом зі 150 випадків було отримано прибуток: 60 000 грн. – у 50 випадках, 90 000 грн. – у 40 випадках, 100 000 грн. – у 60 випадках.

Вибрати варіант вкладення капіталу, виходячи із середнього очікуваного прибутку.

Завдання 3

Фірма «Onasis» порівнює два варіанти вкладення капіталу. За першим із них при капіталовкладеннях 430 000 грн. прибуток складе 190 000 грн. За другим варіантом при капіталовкладеннях 1 290 000 грн. прибуток складе 530 000 грн.

Який варіант ви порадите обрати фірмі?

Завдання 4

Знайдіть точку беззбитковості в натуральному та відносному, виразі розрахуйте запас фінансової міцності в абсолютному та відносному виразі, якщо інвестиційний проект характеризується даними табл.12.

Таблиця 12 – Вихідні дані

Показник	Продукт 1	Продукт 2	Продукт 3	Продукт 4
1. Прогнозний річний обсяг реалізації, од.	1100	1210	220	1100
2. Ціна реалізації одиниці продукції, грн.	18	15	19	13
3. Змінні витрати на одиницю продукції, грн..	13	12	14	11
4. Постійні витрати, грн.	7938			

Завдання 5

Проведіть аналіз беззбитковості проекту за умови, що:

- Ціна реалізації 7,8 грн.;
- Змінні витрати на одиницю 2,6 грн.
- Постійні витрати 130 000 грн.;
- Плановий річний прибуток становить 65 000 грн.;
- Унаслідок скорочення платоспроможного попиту очікується зниження обсягів виробництва до 39 000 од.;
- Можливим є зростання змінних витрат на одиницю продукції на 20%;
- Унаслідок використання системи прискореної амортизації можливим є зростання постійних витрат на 2 600 грн.;
- Можливим є використання короткострокового банківського кредиту для часткового фінансування проекту, що зумовлює виплату процентів у розмірі 1 300 грн.

Завдання 6

Визначте силу впливу операційного важеля за даними табл. 13

Таблиця 13 – Вихідні дані

Показник	Оптимістичний варіант	Песимістичний варіант
1. Ціна одиниці продукції, грн.	8,4	8,4
2. Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	2,8	3,4
3. Сукупні постійні витрати, грн.	140 000	144 200
4. Обсяг виробництва в натуральному виразі, од.	52 500	42 000

Завдання 7

Згідно зі штатним розкладом заробітна плата адміністраторів становить 1 704 грн. Фіксована частина заробітної плати становить 984 грн. Максимальна змінна її частина – 984 грн. На основі вихідних даних (табл.14) *визначити нарахування нефіксованої частини заробітної плати адміністратора.*

Обґрунтувати зміну змінної частини заробітної плати, розрахувати її абсолютну зміну.

Таблиця 14 – Вихідні дані

Показник	Вага показника		Рівні виконання показника (в балах)			
	в %	в балах	1	2	3	4
1. Завантаженість номерного фонду	20	20	0	5	15	20
2. Рентабельність процесу	20	20	0	5	15	20
3. Час обслуговування клієнта, прибирання номера	10	10	0	3	7	10
4. Дотримання стандартів обслуговування	30	30	0	10	20	30
5. Задоволеність клієнтів	20	20	0	5	15	20

Показник	Значення показника		Рівень досягнення показника	Сума в балах	Сума в грн.
	За планом	За фактом			
1. Завантаженість номерного фонду	65 %	65,6 %			
2. Рентабельність процесу	15	15,1			
3. Час обслуговування клієнта, прибирання номера	10	10,1			
4. Дотримання стандартів обслуговування	1	0,8			
5. Задоволеність клієнтів	1	0,75			

Завдання 8

Побудувати таблицю «Прогноз бюджету рекламної кампанії туристичного підприємства».

Ввести у визначені клітинки дані та розрахувати витрати з урахуванням кількості заходів, потреби в одиницях та вартості одиниці. По результатам розрахунків побудувати діаграму «Прогноз бюджету рекламної кампанії туристичного підприємства».

Таблиця 15 - Прогноз бюджету рекламної кампанії

Заходи		Одиниця виміру	Потреба в одиницях	Вартість одиниці, дол. США	Витрати, дол. США
Назва	Кількість				
Виставка (оренда площі, розробка іміджу, підприємства, дизайн)	1	кв.м	40	400	
		розробка іміджу	1	500	
		дизайн	1	500	
Ролик на телебачення	2	60сек/1ролик	6	10 000	
Ролик на радіо	6	60сек/1ролик	10	1 000	
Об'ява в журналі	4	0,25 сторінки / 1об'яву	0,125	500	
Об'ява в газеті	8	0,5 сторінки / 1об'яву	0,5	600	
Листівка		Листівка	1 000	0,25	
Комп'ютерна сторінка		Од.	1	300	
Всього					

Завдання 9

Доходність певного інвестиційного проекту може характеризуватися наведеним нижче законом розподілу (табл.16):

Таблиця 16 – Розподіл доходу проекту за ймовірністю одержання

Ймовірність одержання доходу (P)	Рівень очікуваного доходу (X) (умовн. од.)
0,2	200
0,5	800
0,3	1000

1. Провести розрахунок ризик-аналізу.

Завдання 10

Використовуючи дані табл. 17 за формулами 1 – 5 , виконати розрахунок *порогу рентабельності (ПР), запасу фінансової стійкості (ЗФС), операційного важеля (ОВ)*.

Після проведення аналітичних розрахунків необхідно відобразити графічну інтерпретацію порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості та інших показників операційної діяльності підприємства за схемою, наведеною на рис. 1.

$$ПВ_{\text{вм}} = \frac{ВМ}{СОД} , \quad (1)$$

де $ПВ_{\text{вм}}$ – питома вага валової маржі в сумарних операційних доходах;
 $ВМ$ – валова маржа підприємства;
 $СОД$ – сумарні операційні доходи підприємства.

$$Q_p = \frac{F}{ПВ_{BM}}, \quad (2)$$

де Q_p – поріг рентабельності;
 F – сума фіксованих (постійних) витрат.

$$ЗФС = СОД - Q_p, \quad (3)$$

$$ЗФС\% = \frac{ЗФС}{СОД} \times 100\%, \quad (4)$$

$$ОВ = \frac{ВМ}{ОП}, \quad (5)$$

де $ОП$ – операційний прибуток

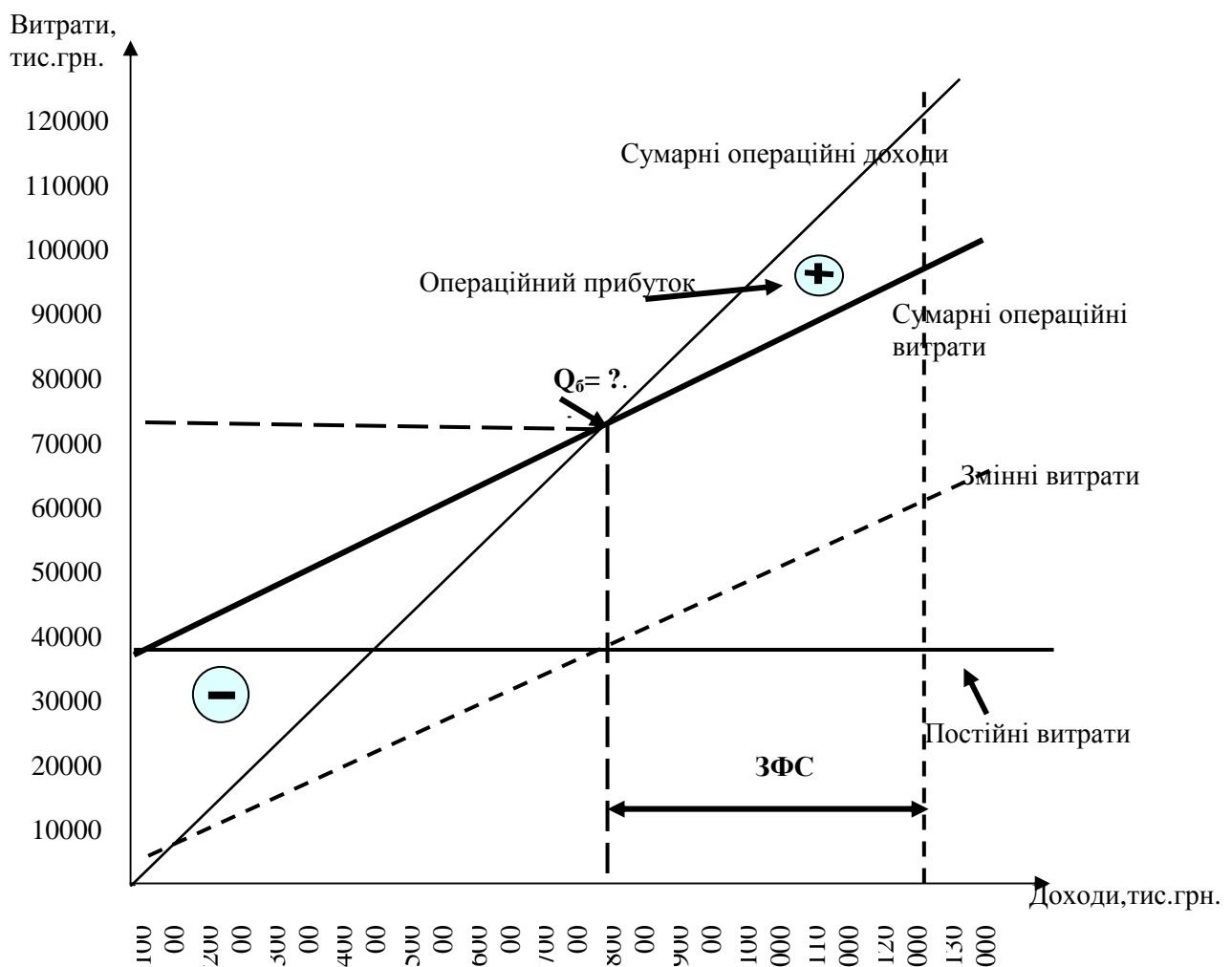

Рис. 1 – Графічна інтерпретація порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості підприємства

Таблиця 17 – Базовий рівень показників операційної діяльності підприємства, грн.

№ з/п	Найменування показників	Значення
1	Сумарні операційні доходи	119879,90
2	Змінні витрати	57728,22
3	Валова маржа (маржинальний дохід) (р.1 – р.2)	62151,68
4	Фіксовані (постійні) витрати	38341,38
5	Прибуток від операційної діяльності (р.3 – р.4)	23810,30

Завдання 11

Використовуючи дані табл. 17 дослідити механізм впливу операційного важеля, розглядаючи ситуацію збільшення обсягів операційної діяльності в плановому періоді на 5 %. Визначити:

- 1) зміну операційного прибутку;
- 2) чому буде дорівнювати планова величина операційного прибутку;
- 3) заповнити табл. 18.

Сила впливу операційного важеля на фінансові результати діяльності підприємств визначається наступною залежністю показників:

$$\Delta t_{\pi} \% = OB \times \Delta t_p \% , \quad (6)$$

де $\Delta t_{\pi} \%$ – процентне зростання операційного прибутку підприємства;

$\Delta t_p \%$ – процентне зростання операційних доходів підприємства.

Сила впливу операційного важеля проявляється в наступному. На кожен процент зміни операційних доходів підприємства (підвищення чи падіння) операційний прибуток буде зростати або знижуватися пропорційно величині операційного важеля.

Таблиця 18 – Прямий розрахунок показників операційної діяльності при її зростанні у плановому періоді

№ з/п	Показник	Розрахунок	Значення, тис. грн.
1	Сумарні операційні доходи		–
2	Змінні витрати		–
3	Валова маржа		–
4	Фіксовані витрати		–
5	Прибуток від операційної діяльності		–

Завдання 12

Виберіть кращий варіант вкладання капіталу, виходячи із середнього очікуваного прибутку. При вкладанні грошей у захід А з 240 випадків був

отриманий прибуток: 300 тис. грн. – у 144 випадках; 350 тис. грн. – у 72 випадках; 450 тис. грн. – у 24 випадках. При вкладенні капіталу в захід В із 200 випадків був отриманий прибуток: 250 тис. грн. – у 20 випадках; 30 тис. грн. – у 80 випадках; 400 тис. грн. – у 100 випадках.

Завдання 13

Підприємству для здійснення інвестиційного проекту потрібно мати 10 млн. дол. У таблиці наведено структуру капіталу різних варіантів проекту. Який із запропонованих варіантів слід обрати?

Структура капіталу різних варіантів проекту (тис. USD)

Показник	Варіант				
	1	2	3	4	5
Загальна сума інвестиційних ресурсів, усього	10000	10000	10000	10000	10000
У тому числі:					
власний капітал	10000		5000	7000	3000
позичковий капітал (довгостроковий кредит)		10000	5000	3000	7000
Рентабельність власного капіталу	25	25	25	25	25
Ставка процентів за кредит	20	20	20	20	20

Розрахуйте коефіцієнт заборгованості та ефект фінансового левериджу. Чи зміниться вибір оптимальної структури капіталу, якщо ставка процентів за кредит знизиться до 15 %?

Завдання 14

Оцінити доцільність інвестиційного проекту, метою якого є модернізація ресторанного закладу, розрахувавши показники чистої теперішньої вартості та періоду окупності проекту на основі даних, наведених у табл. 19. Ставка дисконту складає 14%, обсяг інвестицій – 430 тис. грн.

Таблиця 19 – Вихідні дані

Показник	Періоди				
	0	1	2	3	4
Прибуток, тис. грн.	–	250	264	272	264
Амортизаційні відрахування, тис. грн.	–	24,2	25,1	24,8	21,7

Завдання 15

Підрахуйте чисту теперішню вартість проекту. Початкові інвестиції складають 6 млн. грн. Грошовий потік: 1-ий рік – 2 млн. грн., 2-ий рік – 3 млн. грн., 3-й рік – 3 млн. грн. Необхідна норма дохідності становить 10%.

Завдання 16

Визначити розмір ризику інвестиційного проекту за критерієм коефіцієнта варіації на основі даних таблиці:

Таблиця 20 – Вихідні дані

Ймовірність, %	12	25	36	27
Дохід, тис. грн.	10	14	18	22

Завдання 17

Чи є доцільним інвестиційний проект, якщо вартість капіталу для фірми – 15%, початкові інвестиції складають 27 млн. доларів, а грошові потоки становлять: у 1-ий рік – 12 млн. дол.; у 2-ий рік – 11,5 млн. дол.; у 3-ій рік – 15,6 млн. дол.

Завдання 18

Визначити на основі чистої приведеної вартості (*NPV*), чи є доцільним інвестиційний проект при ставці дисконту 15%, якщо капіталовкладення з первісними витратами 20 тис. доларів дають прибутку 7 тис. доларів щорічно протягом 6 років.

Завдання 19

Оцінити доцільність реалізації інвестиційного проекту, якщо ставка дисконту 10%, початкові інвестиції 1050 тис. грн., грошові потоки подано в табл. 21:

Таблиця 21 – Вихідні дані

Роки	Чистий прибуток, тис. грн.	Сума амортизаційних відрахувань, тис. грн.
1	30	150
2	180	150
3	300	150
4	400	150

Завдання 20

Обсяг інвестицій 1 млн. грн., грошовий потік за роками складає: 344 тис. грн., 395 тис. грн., 393 тис. грн., 322 тис. грн. Розрахуйте *IRR* (внутрішня норма дохідності), якщо ціна капіталу – 10%.

Завдання 21

Оцініть рівень фінансового ризику для двох окремих інвестиційних проектів («А» та «Б»). Усі потрібні дані наведено в табл. 22.

Таблиця 22 – Розподіл імовірності доходів двох інвестпроектів

Можливий стан економіки	Інвестпроект «А»			Інвестпроект «Б»		
	Дохід	Ймовірність	(2 × 3)	Дохід	Ймовірність	(5 × 6)
1	2	3	4	5	6	7
Поганий	800	0,2	160	500	0,1	50
Середній	1000	0,6	600	1000	0,8	800
Хороший	1200	0,2	240	1500	0,1	150
Разом		1,0	1000	Разом		1,0
			1000			1000

Завдання 22

Розглядається два проекти щодо інвестування. Відомі оцінки прогнозування значень доходу від кожного з цих проектів та відповідні значення ймовірностей. Цифрові дані наведено в табл. 23:

Таблиця 23 – Вихідні дані

Оцінка можливого результату	Прогнозований прибуток (тис. грн.)		Значення ймовірності	
	Проект А	Проект В	Проект А	Проект В
Песимістична	300	240	0,20	0,25
Стримана	1000	900	0,60	0,50
Оптимістична	1500	1800	0,20	0,25

Потрібно оцінити ступінь ризику кожного з цих проектів і вибрати один із них (той, що забезпечує меншу величину ризику) для інвестування.

Завдання 23

Підприємство має намір налагодити випуск нового виду продукції. Для цього був розроблений інвестиційний проект, термін дії якого – 4 роки, початкові інвестиції – 266 тис. грн., кредитна ставка – 14%. Планова ціна реалізації одиниці продукції – 17 грн. Основні дані цього проекту наведені в табл. 24:

Таблиця 24 – Вихідні дані

Показники	Значення показника по роках здійснення проекту				
	0	1	2	3	4
1. Дохід від реалізації нового виду продукції, тис. грн.	–	215	226	239	245
2. Витрати на виробництво та реалізацію продукції (за мінусом амортизаційних відрахувань), тис. грн.	–	126	121	124	125
3. Рівень умовно постійних витрат у витратах, %	25				

За допомогою методу аналізу чутливості необхідно розрахувати критичне значення ціни продукції, обсягів реалізації при постійній ціні та при її зниженні на 5%.

Завдання 24

Визначити: *операційний важіль*; % зміни прибутку, якщо підприємство планує збільшити обсяг продажів на 10 %, при цьому маржинальний дохід – 20000 грн., а прибуток – 8000 грн.

Завдання 25

Вартість лізингових основних фондів становить 115 тис. грн. Термін лізингу – 9 років, процентна ставка (з урахуванням комісійних) – 12 %. Виплату платежів здійснюють рівними сумами два рази на рік.

Визначити:

- кількість виплат платежів,
- суму платежів,
- скільки заплатить лізингоотримувач лізинговій фірмі разом за 8 років.

Завдання 26

Об'єктом лізингової угоди є обладнання ціною 10 000 грн. і терміном амортизації 10 років (щорічні амортизаційні відрахування становлять 1000 грн.), термін оренди – 6 років (залишкова вартість $C_{\text{зал.}} = 4000$ грн.).

ВИЗНАЧИТИ:

1. Якщо процентна ставка з урахуванням комісійних (P) = 10, визначити:
  - величину щорічних лізингових платежів (Пл.).
2. Якщо орендатор незгоден з указаною сумою, то він може запропонувати свою, наприклад, 1 240 грн. Обчислити:
  - який процент фінансування угоди визначає лізингова компанія;
  - економічний ефект лізингової операції.
3. Якщо витрати на технічне обслуговування становлять 10 % вартості, визначити:
  - щорічну вартість технічного обслуговування;
  - вартість технічного обслуговування за n років експлуатації.
4. Якщо перший рік експлуатації здійснюється за рахунок виготовлювача, визначити:
  - річну вартість експлуатації за кожен рік шестирічного лізингу;
  - загальну суму орендних платежів.

Завдання 27

1. Дайте розгорнуту характеристику бізнес процесу у сфері готельного і туристичного обслуговування.
2. Виберіть бізнес ідею та обґрунтуйте її за такими критеріями: корисність, перспективність, реальність виконання.
3. Опишіть можливі методи господарювання у сфері готельного бізнесу.
4. Охарактеризуйте основні організаційно-правові форми підприємницької діяльності у сфері туристично-готельного бізнесу.
5. Оцініть трудомісткість започаткування бізнесу у сфері туризму.
6. Розкрийте сутність бізнес-плану в організації функціонування туристично-готельного бізнесу.
7. Зазначте фактори, які потрібно враховувати при виборі місця розміщення підприємств у сфері туризму.
8. Перелічіть складові, з яких формується підприємницька мережа у сфері туристично-готельного бізнесу.
9. Поясніть, чому туристично-готельний бізнес є привабливою сферою вкладення капіталу.
10. Розкрийте сутність контрактного методу господарювання в готельній індустрії.
11. Розкрийте франчайзингові системи організації бізнесу в готельній сфері.
12. Розкажіть про об'єднання організацій у сфері готельного і туристичного обслуговування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бизнес-план: Методические материалы. / Под ред. Колесникова – М., 2002. – 256 с.
2. Бизнес-планирование / Под ред. В.М. Попова. – М.: Финансы и статистика, 2001.– 672 с.
3. Браймер Р. А. Основы управления в индустрии гостеприимства. — М., 1995.
4. Горемыкин В.А. Бизнес-план: Методика разработки. 25 реальных образцов бизнес-плана. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Ось-89, 2005. – 592 с.
5. Гостиничный и туристический бизнес / А. Д. Чудновский, О. А. Агива и др.; Под ред. проф. А. Д. Чудновского. — М.: Ассоциация авторов и издателей “Тандем”; ЭКМОС, 1999. — 352 с.
6. Любанова Т.П., Мясоедова Л.В., Грамотенко Т.А., Олейникова Ю.А. Бизнес-план: Уч.-метод. пособие. – М.: Книга - сервис, 2003. – 96 с.
7. Петрович Й. М., Захарчин Г. М., Теребух А. А. Організація підприємництва в Україні: Навч. посіб. — Львів: Оксарт, 2000. — 320 с.
8. Покропивний С. Ф., Соболев С. М., Швиданенко Г. О. Бізнес-план. Технологія розробки та обґрунтування: Навч. посіб. — К.: Вид-во КНЕУ, 1998. — 208 с.
9. Попов В.М. Сборник бизнес-планов: С рекомендациями и комментариями: учебно-методическое пособие / Попов В.М., Ляпунов С.И., Зверев А.А., Млодик С.Г.; Под ред. В.М. Попова и С.И. Ляпунова. - 5-е изд., перераб. – М.: УНОРУС, 2005. – 336 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки
до виконання розрахунково-графічної й організації самостійної роботи
з дисципліни

«БІЗНЕС - ПЛАНУВАННЯ»

(для студентів 3 курсу денної та 4 курсу заочної форм навчання
за напрямом підготовки 6.020107 – «Туризм»,
6.140101 – «Готельно-ресторанна справа»)

Укладач **САМОЙЛЕНКО** Інна Олександрівна

Відповідальний за випуск *В. В. Гриненко*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2012, поз. 420М

Підп. до друку 03.07.2012
Друк на ризографі.
Зам. №

Формат 60 x 84 /16
Ум. друк. арк. 2,0
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011 р.